

Cerkveni Glasbenik

Glasiilo Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z glasbeno prilogo vred 5 kron,
za cerkve ljubljanske škofije 4 krone, za dijake 3 krone.

Uredništvo in upravnništvo: Pred Škofijo št. 12, I. nadstr.

Zgodovinski razvoj slovenske cerkvene pesmi.

(Piše ravnatelj dr. Jos. Mantuani.)

(Dalje.)

Po tem bogatem delu na polju slovenske cerkvene pesmi, ki nam ga je zabeležiti v 16. veku pri protestantih, pa zastane produkcija. Protestantstvo je bilo zatrto, a katoliki se še niso toliko ojačili, da bi bili mogli tekmovati s svojimi verskimi nasprotniki. Nedvomno je bil vzrok temu pojavu tudi napredek umetne, polifone glasbe. Umolknilo je ljudsko petje; stroge, dogmatične propovedi so se množile; pri službi božji je bila dopuščena samo glasba v polifonnem slogu in v latinskem jeziku, v oficialnem jeziku rimske liturgije. Za časa protireformacije so bili silno občutljivi napram vsemu, kar ni bilo latinsko, t. j. rimsko. To je prav lahko umevno. Če niso peli latinsko, sploh ni bilo petja.

Novo gibanje se začenja še-le v 17. veku, in sicer, kolikor moremo sedaj soditi, boječe in polagoma.

Prvi slučaj, v katerem nam omenjajo nekaj slovenskih pesmi začetkom 17. veka, ne pomeni še gibanja, ampak dokazuje le, da so imeli Slovenci pred reformacijo svoje slovenske pesmi. Leta 1607. je izdal Gregor Alasia da Sommaripa italiansko-slovenski slovar pod naslovom: „Vocabolario Italiano e Schiauo“ v Vidmu na Laškem. V tem slovarju navaja razen besed tudi navadne fraze, pozdrave, Oče naš, Češčena Marijo, vero itd.¹⁾ Med drugim navaja tudi deset božjih zapovedi v stihih. Prva kitica se začenja:

„Kir ochie u nebu priti,
Ta ima ocraniti
Tic deset zapouedi“ itd.

Trubar imenuje ta stihotvor „te stare zapovedi“ — in Sommaripa jih prijavlja iz popolnoma drugega ozemlja, nego iz onega, ki je Trubarju nudilo svoje stare pesmi — in to z istim besedilom.

¹⁾ Prim. V. Oblak, Doneski k historični slovenski dialektologiji II. v: Letopis Matice Slovenske za l. 1891, str. 66 nsl. (posebno str. 99—102).

Dalje navaja božično pesem, ki je Trubar ne omenja:

„Ta fuetla fueifda ta ie zasla
Za ono l'tran chiernè gorè;
Ona nam fueti firoco
Sirocò, inu viffochè“ itd.

Za velikonočni praznik omenja staro pesem, ki jo tudi Trubar imenuje „Ta stara velikanočna peissen“, katere prva kitica se pri Sommaripi glasi v začetku:

„Jefus ie od smerti uftau
Od foie britke martre“ itd.

torej prav tako, kakor jo tudi Trubar navaja.

Za Binkošti pozna Sommaripa popevko, ki se pričinja:

„Pridi k' nam Bug fueti Duc,
Naponi farzá tuic vernic gliudi“ itd.

torej isto pesem, ki jo Trubar imenuje: „Ta stara peissen od svetiga Duha“.

Potem pa utihnejo tiskani neposredni viri za slovensko pesem.

Vendar pa delo na tem polju ni zastalo — vsaj progmatično so delali naprej tudi v krogih protireformatorjev. Žalibog, da dosedaj nismo še dovolj poučeni o tozadavnem literarnem delovanju. En sam slučaj nam je dokazilo, da so za časa protireformacije tudi pri nas mislili na ljudsko petje v slovenskem jeziku. Smoter tega stremljenja je bilo nedvomno dogmatično utrjevanje katoliškega veroizpovedanja, osebno za konvertite. Kar so ljudstvu v propovedi povedali z besedo, to so hoteli trajno položiti v knjigo in tisk, da je bilo mogoče ljudem vedno ponoviti, kar jim je izginilo iz spomina ali se zabilalo. Dokaz za to namero je jako važna in doslej neznana beležka v dnevniku ljubljanskega škofa Hrena. Mož si je za l. 1627. nabavil Krakovski koledar in dal vstaviti za vsakim koledarjevem listom nekaj praznih listov za opombe. Na 20. listu se nahaja ta-le vpisek:

„29. April. 1627. Tergesto aduenerunt literae, quibus Illustrissimus ac Reuerendissimus in Xpo D. D. Carolus Caraffa de Principibus Rocella, Episcopus Auerfanus, S. D. N. Urbani P. P. Octaui, in Aula Caesaris et per S. R. Imperium, cum facultate Legati a latere, Nuntius Apostolicus et a Reuerendissimo Domino Rejnaldo Episcopo Tergestino in Nuntiatura Graecensi delegatus etc. certior de nostro Hymnologio Slauico typis edendo pro communi bono redditus etc. suis commendat verbis opus ipsum et ut propediem fiat, animitus urget Apostolica autoritate. Id quod iam pridem S. Congregatio Cardinalium, in Visitatione Apostolica per ipsum Visitatorem F. Xystum Carcanum Episcopum Germaniciensem pie memoriae in Constitutionibus Visitationis Apostolicae expressit et edixit. — Laus Deo. Fiat id ocyus, ad Maiorem DEI gloriam et B. MARIAE Virginis, ac Coelitum omnium nostrique gregis emolumentum“. 1)

1) V slovenskem prevodu: „29. aprila 1627. Iz Trsta je došlo pismo, v katerem presvetli in prečastiti gospod v Kristu, gospod Karol Caraffa, iz rodovine knezov Rocella, škof Aversanski, našega svetega očeta papeža Urbana VIII. nuncij na cesarskem dvoru

Iz vsebine tega vpiska je sklepati z vso gotovostjo, da je bilo najmanj gradivo za to slovensko pesmarico že zbrano; kajti drugače bi pač ne bilo mogoče zapisati škofu zaupljive besede: „To se bode kar najhitreje izvršilo“. Tudi iz pisma Hrenovega, pisanega 10. aprila 1612 iz Gornjega Grada jezuitu Janezu Čaudiku v Gradec, sledi z vso jasnostjo, da je škof Hren sam zbiral gradivo za slovensko pesmarico. Tam govori škof o knjigi evangelijev in listov v slovenskem jeziku ter nadaljuje: „Quem (= libellum evangeliorum), quia ad prelum urget, brevi habebit, una cum Hymnologio meo Slavico pro totius ferme anni festivitibus in usum Cleri mei Oberburgensis et Ecclesiae ad Novum aedificium, alias Neu Styft (quo plurimi certis B. M. Virginis solemnitatibus undequaque peregrini confenunt), ut habeatur, quod ad populi aedificationem, devotionemque in animis eorum augendam percinant, ex Breviario Romano, s. Patribus, ac Hortulo animae deprompto“ . . . (In ker se za to knjigo — [namreč za liste in evangelije] mudí, da pride v tisek, jo bode [Vaša Častnost] kmalu dobila in obenem tudi mojo slovensko pesmarico, skoraj za vse praznike v letu, prirejeno v porabo moje duhovščine v Gornjem Gradu in pri Novi Štifti, kamor ob gotovih praznikih blažene Device Marije od vseh strani romarji prihajajo, da bodo kaj imeli, kar bodo v podbudo ljudstva in v povišanje pobožnosti svojega srca mogli prepevati. Zajemal sem iz rimskega brevirja, sv. očetov in iz „Dušnega vertca“.) Važno je, da imenuje Hren¹⁾ liste in evangelije „suum libellum“, to je njegovo, Čaudikovo knjigo, dočim pesmarico naziva „meum hymnologium slavicum“, to je svojo slovensko pesmarico. Prva podbuda je torej bila božja pot, za katero je hotel preskrbeti pesmarico s primernimi pesmimi. In to je hotel pospešiti. V navedenem, Čaudiku poslanem pismu obeta škof, da bo pridno pregledaval, da se ogne pomot in napak.

Značilno je mesto, v katerem se dotika vzrokov, zakaj da knjige že niso na svetlo prišle. „Imel sem že zdavna Kanizijev katekizem s temi evangeliji, listi in s pesmarico pri roki“ — pravi škof — „in sem jih želel izdati tiskane na dušno korist naše domovine. A po krivdi in brezbržnosti duhovnikov, prepisujočih njim poverjene dele, se je vse razvleklo in do sedaj ni moglo zagledati belega dné“. — Dalje pravi, da bo poslal evangelije najprej, in med tiskanjem mu bo sledila pesmarica. To so bile

in v svetem rimskem cesarstvu z oblastjo pobočnega poslanika (legata a latere), prečastitega gospoda Reinalda, škofa tržaškega odposlanec v graški nuncijaturi itd. izvedevši o naši nameri, da mislimo dati tiskati slovensko pesmarico v javni blagor, to delo od svoje strani z apostolskim pooblastilom priporoča in iskreno priganja, da naj se takoj izvrši. In isto je že preje, povodom apostolske vizitacije izrazil in izjavil sveti zbor kardinalov po vizitatorju samem, F. Kristu Karkano, škofu cezarejskem blagega spomina v določilih apostolske vizitacije. — Čast Bogu. — To se bo kar najbrže izvršilo na čast Bogu in blaženi Mariji Devici ter vsem nebeščanom in pa na korist naši čredi“.

¹⁾ Na to je opozoril že naš marljivi raziskovalec V. Steska v „Izvestjih muz. društva“, 1902, str. 9. — Iz tam priobčenega pisma so posneti tudi podatki, ki jih ni v dnevniku.

Hrenove namere l. 1612. Nastopno leto 1613 je prineslo slovenski prevod evangelijev. A sedem let pozneje ni še niti slovenskega katekizma, niti pesmarice. V Hrenovem dnevniku navedeni vizitator F. Sikst Carcanus zahteva v 22. odstavku vizitacijskega dekreta: „Curet quam primum excudi sacros hymnos, Catechismum et alios libellos spirituales in linguam Schlaunonicam a se translatos“. (Skrbi naj — škof — da bodo čimpreje natisnjene svete pesmi, katekizem in druge duhovne knjige, ki jih je sam prevel v slovenščino).¹⁾ In pri tem prevajanju je Hren preko vsakega dvoma mislil tudi kulturno-narodno, in to je nekaj posebnega. On je izvajal posledice iz dobe, katero je sam preosnoval in skoraj zaključil: uvidel je na podlagi zgodovinske empirije, da je protestantizem mnogo uspehov imel zató, ker je vpošteval ljudski jezik. Protestantizem je bil strt, a potreba domače govorice je ostala, osobito pri konvertitih; a ne samo potreba posameznih slojev, ampak zahteva kulture. V pred omenjenem pismu, pisanem p. Čaudiku, pravi: „adnitar, ut pro maiori gloria Dei et honore patriae linguae augendo, amborum votis primo quoque tempore fiat satis“. (Potrudil se bom, da bo po želji naju obeh povišanju slave božje in pomnožitvi časti naše materinščine čimprej zadoščeno).

Od pisma, ki skoraj podrobno razvija literarne načrte Hrenove, pa do izdaje evangelijev je poteklo eno leto; od tedaj pa do vizitacije po F. Sikstu Carcanu je prešlo nadaljnih sedem let. Takrat je vizitacijske konstitucije sestavil Hren sam in jih dal Carcanu potrditi.²⁾ V tej konstituciji je opomin, da kmalu izdá pesmarico in druge duhovne knjige. Daljnih sedem let pozneje opominja nuncij Caraffa ponovno, da naj se pesmarica na svetlo da. A tudi tedaj je ni bilo. Vzroka za to zadržavanje žal ni mogoče dognati in zadevo pojasniti do dna. Hren napram Čaudiku omenja germanizme, dalje ponekod slab pravopis, ki ne ugaja „kranjščini“ in njenim narečjem. Te napake pa je treba po sodbi O. Mallyja odstraniti.

Važno pri tem je, da se ozira Hren na kranjska narečja, dasi malo preje dozdevno misli samo na gornjegraško okrožje. To bo pač tako tolmačiti, da bi tukaj najprej rabil pesmarico za preprosto ljudstvo, ki je takrat najbrže v tem oziru še na slabšem bilo, nego ono na Kranjskem.

Domnevati je, da so dobili oo. jezuitje rokopis v pregled in morebiti tudi preosnovno, a so ga naposled dali na stran. Kajti v Hrenovem dnevniku je napisala poznejša roka, ki je škofove vpiske v marsičem s pripombami pojasnila, kratko opazko: „fuit cancellatum a Patribus Societatis“ (je bila črtana od očetov družbe [Jezusove]). Zakaj? Tega dotičnik ni povedal. Morebiti so tudi ta pesmaričen rokopis poslali v Rim, kjer je morebiti ostal in je mogoče še danes v tamošnjem generalatnem arhivu shranjen.

¹⁾ Prim. Steska, Janez Čaudik, v „Izvestjih muz. društva za Kranjsko“, 1902, str. 10.

²⁾ Steska, J. Čaudik, n. o. m., str. 9, 10.

Iz vsega tega je posneti, da je protireformacijska doba sestavljala slovensko, ljudsko pesmarico z namenom, da jo rabijo široki sloji in da ljudstvo skupno iz nje popeva. Nerazjasneno je pa, kateri odnošaji da so preprečili udejstvitev te namere.

Po l. 1627. ni nam dosedaj znana nobena taka literarna epizoda več, kakor je bila ravnokar opisana Hrenova z njegovo pesmarico.

Še-le l. 1675. se pojavi prvi boječi poizkus, vplivati s slovensko pesmijo na narodovo srce.

Tedaj je prišla na svetlo asketična knjižica neznanega pisatelja: „Spokorjenje ene imenitne greshnize“. Na koncu je dodana daljša pesem — žal brez napeva, — dasi je namenjena za popevanje. To je bil poizkus ki pa gotovo ni imel mnogo posnemalcev; delo spet zastane. Vendar je pripomniti, da so od sedaj naprej skoraj vse pesmarice — z neznatnimi izjemami katoliške. Neoporečno je, da so katoliški nabiralci zajemali često iz protestantskih zbirk, ker jim je bil ta vir najbližji; to so tem lažje storili, ker so bile zanje porabne pesni itak iz katoliškega zaklada predreformacijske dobe. To so po pravici smatrali za svojo lastnino. Ni se nam čuditi, da največkrat niso navajali svojih tiskanih virov, iz katerih so bili pesmi zajeli. Smatrali so pa samo take pesmi iz predreformacijskega zaklada za porabne, katere so bile vzete iz vulgatinih sveto-pisemskih tekstov ali pa z neoporečno katoliškim znakom merjene pesni v slovenskem jeziku. Protestantskih tvorb z dogmatičnim ozadjem ne nahajamo nikjer v katoliških zbirkah. To je pomniti napram vednim ponavljanjem, češ ta in ta katoliški nabiratelj je prevzel iz protestantske knjige to in to pesem, ne da bi bil navedel vir. (Dalje prih.)

Začetni pevski pouk.

(Piše dr. Kimovec.)

(Konec.)

Posebne važnosti je vpeljavanje prvega izvenškalnega poltona, prvega križca (♯); skalne poltone učenci brez težave zadenejo in si niti v svesti niso, da pojo na gotovih mestih poltone, to pa zato, ker jim za te skalne, naravne poltone (med e-f in h-c) ni treba nikakega truda, nobene pazljivosti; veliko težavo bi le imeli, če bi tukaj poltonov ne peli. Zaved, občut poltona dobe se le, ko se jim je treba priučiti prvemu izvenškalnemu poltonu, razloček med poltonom in celim tonom se jim še le zdaj v resnici pokaže. Zato ni tukaj nikoli preveč truda; če si prvi izvenškalni polton, prvi križec dobro v čutni spomin vtisnejo, je s tem vse pridobljeno za najbujnejšo kromatiko — ne bo jih s sedla vrgla; če se pa tukaj površno dela, jim bo pa vedno treba po stari navadi z instrumentom vsako najpreprostejšo diezo v posluh vtepati.

Ta razloček med celim tonom in poltonom, recimo med f in fis morajo učenci tako dobro poznati, da jim kar sam po sebi pride v grlo, ne da

bi se jim bilo treba kaj truditi. V ta namen se mi zdi potrebno g-dur izvajati od c nakvišku najprej čez d-e-f-g, potem pa čez d-e-fis-g, oziroma od g navzdol, najprej čez g-f-e-d-c, potem pa čez g-fis-e-d-c, tako da je c še vedno glavna opora za oba pentakorda: c-f-g in c-fis-g. Če enkrat učenci ta dva pentakorda dobro ločijo in igraje zadenejo: enkrat z f, v drugo s fis, in na vse mogoče načine kombinirano in mešano, je nadaljni razvoj vseh durovih in molovih skal prava igrača.

Seveda morajo učenci te š kale sami razvijati, sami vedno najti, kje stoj e poltoni, pa tudi razložiti morajo znati, zakaj se poltoni izpreminjajo, zakaj se razne š kalne stopnje zvišujejo ali znižujejo, vedno morajo dobro vedeti naravno razmerje med intervali v škali. Zakaj silno težko si zapomnijo, če jim učitelj samo vse pove, stvar se jim zdi silno zamotana in nerazumljiva in kot taka tudi zelo malo zanimiva. Če pa sami najdejo, sami vse izvedejo, potem dobi stvar drugačno lice: veseli so in ponosni, da so tako zamotane probleme rešili: vse pa na podlagi naravnega razmerja v c-duru.

Prav iz tega razloga jim tudi učitelj ne sme sam pokazati razločka med prvim celim in poltonom, ampak na podlagi vodilnega tona v c-duru, na podlagi intervala c-h, h-c morajo sami najti interval g-fis, fis-g kot vodilni ton v novem tonovskem načinu. Na tak način se jim razloček med f-g in fis-g in obratno prav eklatantno pokaže.

Po tem zgledu si tudi lakoj lahko konstruirajo nov tonovski način: f-dur. Če vzamejo c kot peto stopnjo in si preko c-h in c-b (opozorjeni na isto razmerje intervalov med g-fis in g-f, samo da je tukaj bilo treba zvišavati, v f-duru se pa znižuje) ugliedijo pot mimo a in g do f.

S tem so vse poglavitne težave premagane, sedaj je samo še vaja treba, da se to, kar so učenci našli, utrdi in v različnih oblikah in zvezah izpopolni.

Zelo dobro je tudi učence že zgodaj, še preden znajo razne tonovske načine, uriti v razločevanju durovih in molovih trizvokov. Durovi trizvoki so veseli, jasni, recimo jim svetli, molovi pa bolj otožnega, mirnega značaja, nekako črni, recimo jim temni; trizvoki se v raznih ležah igrajo na instrumentu, učencem se razloček izpočetka na par zgledih razloži, kesneje pa sami kaj hitro to, kar je pravo, zadenejo. S tem se jim tudi uri posluh za mol, ki je nam Slovincem po sedanjem stanju narodne pesmi popolnoma tuj element.

Kdor zmore, mu tudi ne bo škodovalo, če učence seznanili na preprost način s glasbeno sintakso, da ločijo polsklep (Halbschluß) od popolnega sklepa (Ganzschluß), stopnjevanje do viška, ki je hkrati polsklep; polsklepu recimo: vejica, popolnemu sklepu: pika, omenjenemu stopnjevanju: klicaj, ker imajo res nekaj fiziološko sorodnega. Seveda mora učitelj take male stavke znati mimogrede na instrumentu dobro, izrazito improvizirati, sicer postane vse skupaj nejasno ali pa smešno in oboje več škoduje nego koristi.

Seveda se nikdar in nikoli ne sme pozabiti na strogo ritmično vzgojo, ki je glavno nosilno ogrodje vsega pevskega pouka, ne sme se nikdar v nobeni uri in pri nobeni vaji pozabiti na globoko dihanje in varčevanje s sapo, na pravilno izgovarjanje, na lepo nastavljanje glasu, ampak vsak pogrešek, vsaka neenakost se mora takoj popraviti in izravnati; vaja se prekine pri tej priči, zakaj sicer učitelj lahko pozabi, pa tudi kesneje popravek ne učinkuje več tako neposredno in intenzivno, kakor pa če pevskega „grešnika“ za izgrešeni ton takorekoč in flagranti — kar v „grehu“ zagrabiš. Učenci se morajo na tako popravljanje tako privaditi, da jim ni prav nič zoprno, ampak se jim celo dobro zdi, da učitelj na vsako — čeprav le navidezno — malenkost tako zvesto pazi. S tem dobe zaupanje in spoštovanje do učitelja in z zaupanjem veselje do petja; nobena vaja jim ne bo pretežka, noben trud prevelik; čim več in čim težje (seveda po razmerju njih napredujoče moči in znanja) jim bo nalagal, tem bolj trdno se ga bodo oklepali in tem raje k skušnjam hodili¹⁾ in s tem večjim veseljem in seveda — kar je najvažnejše — tudi s tem večjo vnemo in tem lepše, popolneje Bogu čast in hvalo peli . . .

To je nekako v največjih obrisih tek začetnega pouka in material, ki ga je treba obvladati. Na tej podlagi bo brez posebnega truda od strani učitelja in učenca pouk toliko uspel, da se bo učencu podoba not kar avtomatično izpremenila v fizično predstavo določene tonovske višine, sami posebi se bodo primerno uravnali razni za tvorjenje glasu potrebni organi: prepona (Zwerchfell), grlo, jabolko, usta, jezik itd., kar avtomatično si bodo bliskoma poiskali primerno lego, da bo mogel glas neovirano, polnovoljno, okroglo doneti. Le na ta način, da se učencu polagoma v dobro odmerjenih, rekelnih, zdravniških porcijah podaja potrebni pouk, da mu ne pustiš ničesar peti, česar dobro ne pojmuje, le na tak način bomo dosegli tako zelo potrebno splošno regeneracijo našega glasbenega življenja.

Kakšne perspektive se s tem zlasti za cerkveno glasbo odpirajo, je lažje slutiti kakor vsaj približno izmeriti: če bo vsakdo, ki ima glas (in glas ima pravzaprav vsakdo), na tak način izučen: ritmično, glasovno, fonetično, muzikalično vzgojen, kako bo veličastno vrelo petje take občine, kakor iz enega grla, iz enega srca, kako bomo z lahkoto, igraje izpolnili željo sv. Očeta, ki je takoj ob nastopu svojega pastirovanja nad čredo Gospo-

¹⁾ Prav iz tega razloga se mi zdi, da pri nas marsikje pevci ne hodijo radi k izkušnjam, ker se jim vedno enako lahke stvari v roko dajo, vedno enakega značaja da nič resnično novega na vrsto ne pride, tako tudi nobenega napredka ni. Vem za slučaj, da so pevci sami od organista zahtevali, naj jim da kake bolj solidne hrane, naj jih tudi kaj težjega uči, ko je venomer najlažje stvari izbiral. — Istotaka je brzkone tudi z dejstvom, da tamburaški zbori skoro nikjer dolgo ne uspevajo; to pa — se zdi — zato, ker pridejo kmalu do nekega viška, ki več čezenj ne morejo in so prisiljeni ostati v neki stagnaciji, ki jim pa vse veselje vzame, in tako se lepega dne neopaženo razidejo.

dovo in kasneje ob neštevilnih prilikah priporočal, naj bi se ljudstvo liturgične službe božje aktivno s petjem udeleževalo, naj bi odgovore in stalne mašne speve pri slovesni službi božji vsi navzoči verniki prepevali; nebeško muziko — se zdi — da človek sliši, če misli na to, kakšen veličasten, mogočen zbor bi se dal zbrati v taki na tako široki podlagi izobraženi župniji, kako se bodo veličastno mogli obhajati veliki prazniki in vse slovesnejše prilike, saj so najlepši instrumenti še vedno ti, ki jih je Bog sam ustvaril: človeška grla! Potem se bo uresničila beseda kraljevega pevca, ki vzklika koncem svojih hvalnic:

„Omnis spiritus laudet Dominum!“

„Vsak duh naj hvali Gospoda!“ (Ps. 150.)¹⁾

K pregledu cerkvene glasbe v ljubljanski škofiji.

Tekom zadnjega meseca so poslale cerkvenoglasbeno poročilo sledeče cerkve: Ajdovec, Begunje pri Rakeku, Bohinjska Srednja vas, Cerklje pri Kranju, Črni vrh nad Idrijo, Črnuče, Dole pri Litiji, Domžale, Erzelj, Goče, Kostanjevica, Mirna peč, Mokronog, Nemška Loka, Poljane nad Škofjo Loko, Postojna, Sela pri Šumbregu, Sostro, Stara Loka, Stari trg pri Ložu, Stopiče, Sv. Vid pri Cirknici, Škocijan pri Turjaku, Škofja Loka, Šmarje, Šmartno pri Litiji, Št. Peter na Krasu, Trnje, Vače pri Litiji, Velike Poljane pri Ribnici, Vipava, Vojsko.

Vseh poročil skupaj je sedaj osem in sedemdeset.

Upamo, da dojdejo v bližnjem času poročila tudi od drugod, in to tem bolj, ker nas v našem stremljenju podpira preč. kn. škof. ordinariat, ki je v zadnji (VII.) letošnji številki „Škofijskega Lista“ prinesel tozadevni poziv.

¹⁾ Pričujoči članek je bil pred letom osorej pisan kot klavzura na cerkvenoglasbenem oddelku c. kr. akademije za glasbo na Dunaju. Pristavil sem samo par misli in opomb z ozirom na naše domače razmere. To opominjam zaradi zgoraj napisanega konca, da bodo nekateri, ki neradi gledajo, videli, kako nas ceciliance — ki nas po vsej sili v zadnjem času hočejo napraviti za nasprotnike ljudskega petja, ravno misel na splošno ljudsko petje celo v težkih in vročih časih klavzur spremlja in nam težave oslaja; kako mislimo na pota in pripomoček, da bi to svojo programatično točko udejstvovali, oziroma ugodna tla pripravili za dober in trajen in soliden začetek. Zakaj mi dobro vemo, da se taka stvar ne da kar s kljuke sneti in da se tistim, ki se že dolgo vrsto let trudijo, da bi premagali predsodke, da bi več nego sto let staro navado stanovitnega molčanja s študijem, s svetom — več ne morejo, ker nobene oblasti nimajo — premagali, da se njim samovoljno in po krivici očita, ne le da za ljudsko petje niso nič storili, ampak celo, da so nasprotniki ljudskega petja. Ko bi ne bilo toliko krivičnega nasprotovanja, ki se vleče kakor arianizem v raznih oblikah že skozi desetletja proti cecilianskemu gibanju, ko bi se bili tisti, ki so bili povabljeni pogosto z vsemi sredstvi, hoteli popolnoma cecilianske misli okleniti in bi bili po svojih močeh poizkušali ljudstvo poučevati in cecilianstvo proučevati, namesto da so nekateri izmed njih rekel bi, hujskali, bi bili po moji misli splošnemu ljudskemu petju veliko bližje nego smo sedaj. Pred vsem se mora konstatirati, da ljudskega petja ne bo,

Iz odbora Cec. društva v Ljubljani.

Redna odborova seja je bila 1. junija t. l. Navzočni so bili predsednik p. Hug. Sattner in vsi odborniki.

Predsednik je poročal o cerkvenoglasbeni konferenci v Solnogradu. (Obširneje poročilo je prinesel „C. Gl.“ 1913, 4. števil.)

Uredile so se nekatere zadeve orglarske šole, določil sklep šolskega leta 1912/13, ki bo v soboto 5. julija, in začetek novega šolskega leta, ki se prične 15. septembra.

Vršil se je razgovor o škofijski cerkvenoglasbeni komisiji. Po določilu druge ljubljanske sinode iz l. 1910 ta komisija že obstoja in kot taka deluje v odmenjenem jej delokrogu. V nji so: vodja glasbe pri stolnici, učitelji orglarske šole in nekateri drugi glasbeni veščaki. Cecilijin odbor je mnenja, naj se v omenjeno komisijo prevzame še več glasbe veščih in zlasti za pravo cerkveno glasbo vnetih mož, duhovnikov in laikov, ki naj bi potem od časa do časa nadzirali naše cerkvene kore in tozadevno poročali na kn. škof. ordinariat. Ko bo sestavljena celotna komisija, se predloži imenik njenih članov prevz. g. knezoškofu v potrdilo.

Dr. Mantuani predlaga, naj bi še letošnji katoliški shod v Ljubljani v posebnih resolucijah izrekel tudi o smereh, ki jih naj v bodoče zavzema naša cerkvena glasba. Sprejeto s pogojem, da odborniki Cec. društva tozadevne resolucije še pred kat. shodom dobe v pogled in o istih izreko svoje mnenje.

Dopisi.

Bohinjska Srednja vas. — Ker bržkone od nas še ni bilo v Vašem cenjenem listu nikoli nobenega poročila o stanju cerkvenega petja v naši župniji, naj mi bo dovoljeno, da nekoliko obširnejše poročam.

Naš cerkveni zbor šteje 5 sopranov, 5 altov, 6 tenorov in 6 basov. Za silo postavimo tudi možki zbor, ki poje navadno pri jutranjih mašah. Včasih nastopi tudi

dokler ne bodo duhovniki imeli tozadevne izobrazbe, in za to je škoda, da se tako malo zanimajo za cec. društvo; seveda imajo vsakovrstnega dela, zlasti društvenega dela čez glavo, da je res težko se še za glasbo zanimati in je torej umljivo, da jih ni blizu. Seveda, kdor pa o glasbi piše, kdor na sodni stol sede, bi pa ne smeli kar tje v en dan pisati in društva in delavcev, ki so pogosto brez vsake odškodnine in celo z velikimi stroški veliko delali za prosep naše cerkvene glasbe na podlagi popolnoma izmišljenih trditvev dolžiti, če pa kdo hoče resnico povedati, mu pa usta zamašiti. In še nekaj naj bo tukaj povedano, kar ne vem, če je že kdo povedal. Venomer nekateri gospodje — v popolnem nepoznavanju resnice — gonijo: Riharja pa Riharja, Riharja si ne damo vzeti itd. To je resnica. 1. Rihar ni nobene pesmi za ljudsko petje komponiral, ampak vse za zborovo petje. 2. Za Riharjevega časa ni bilo za las več splošnega ljudskega petja v cerkvi nego ga je sedaj. 3. Tudi tam kjer se je skoraj izključeno pel in se še poje samo Rihar, to nima na splošno ljudsko petje v cerkvi nobenega vpliva. 4. Riharja ni nihče nikomur in nikdar vzeti hotel ali peti branil, ravno Cecilijanci so veliko pesmi sprejeli v svoje zbirke (Foerster, P. Angelik, Premrl, Kimovec). 5. Da bi pa prav vse Riharjeve pesmi za dobre in cerkve in sv. maše vredne proglasili, naj pa nihče od nas ne zahteva, ker bi šlo to proti naši vesti in boljšemu prepričanju in predpisom sv. Cerkve. In 6. Če vzamemo Riharjeve in tem podobne pesmi kot glavno ali celo edino podlago za ljudsko petje, lepega in in res dobrega in cerkve vrednega ljudskega petja ne bomo nikoli imeli. To bi bil začetek žalostnega konca. Tudi Riharjeve, ki so primerne, pa tudi še marsikaj drugih, ki so ravnotako ali še bolj primerne bo treba zbrati in izbrati in veščih delavcev med duhovščino dobiti, potem bomo počasi prišli do zaželjenega cilja.

3 glasni ali 4 glasni deklški zbor. Zdaj imamo večinoma same mlade moči. Ker pri nas ni zistemizirana posebna organistovska služba, imamo organista še samouka, Jerneja Grm, posestnika iz Srednje vasi. Mož je vnuk rajnega srenjskega „šomaštra“ Franca Grm, ki ga je tako originalno opisal pokojni Mencinger v svoji „Hoji na Triglav“. Vsa Grmova rodovina je precej muzikalično nadarjena, posebno sedanji organist, ki si je od svojega starega očeta, od raznih tukajšnjih učiteljev in gospodov ter po lastni nadarjenosti pridobil toliko praktičnega in teoretičnega znanja, da ob sedanjih razmerah dosti dobro opravlja svojo službo. Pri poučevanju in skrbi za pevski naraščaj mu zadnja leta pomagajo domači gospodje, tako, da se vsaj trudimo, da bi tudi pri nas kar mogoče uvedli v cerkev dostojno petje po cerkvenih določilih. — Pevske vaje imamo v zimskem času redno po dvakrat, v poletnem po enkrat na teden. Po potrebi se vrše izkušnje tudi po večkrat. V zimskem času se poučuje tudi teorija, večinoma v zvezi s praktičnimi vajami. Posebno dobrodošla so nam navodila, ki jih prinaša „Cerkveni Glasbenik“ iz dr. Kimovčevega peresa. — Glasbeni repertoar imamo precej bogat. Imamo vse novejšje, od večšakov priporočene skladbe, ker nam gre v tem oziru cerkveno predstojništvo drage volje na roko. Posameznih avtorjev in skladb zato ne bom našteval; omejim se samo na postno in velikonočno dobo, ker nam je to posebej naročeno. V postnem času se je pelo iz sledečih zbirk: Cecilija (nova izdaja); P. Angelik Hribar: Postni in velikonočni napevi; Hladnik: Postne pesmi; Kimovec: Rihar renatus; Foerster: Lamentacije.

O velikonočnih praznikih:

Cecilija; imenovana Angelikova zbirka; J. Ocvirk: Velikonočne pesmi; A. Grum: Aleluja (10 velik. pesmi); Kimovec: Rihar renatus; Hladnik: Regina coeli; iz raznih prilog „Cerkvenega Glasbenika“; moški zbor iz „Cantica sacra“.

Latinsko: Foerster: Missa in honorem S. Caeciliae; Kimovec: Missa in hon. S. Caec.; Schweitzer: Kind-Jesu Messe; graduali in ofertoriji iz „Cerkvenega Glasbenika“; drugo koral po novi izdaji, oziroma se je recitalo. Izpremenljive dele sem začel jaz uvajati in jih vse pojemo le, kadar utegnem na kor. Dokler imamo organista samouka, ki nima posebne izobrazbe, posebno latinščina je seveda za takega nekaj hudega, žal, ni drugače mogoče.

Ljudem latinsko petje še zdaj ne gre kaj „v glavo“. No, odkar se jim je stvar pojasnila, vsaj to vedo, da niso to le kaprice tega ali onega gospoda, ampak da tako zahtevajo cerkveni predpisi. Upamo, da bo sčasoma že boljše. — Velika ovira so pri nas tudi stare orgle. Dasi so bile že večkrat popravljene, vendar komaj za silo ustrezajo svojemu namenu. Prvič so zapele na sv. 3 Kraljev dan 1. 1823, torej bodo kmalu učkale 100 let. Upam, da sem s tem zadostil svoji dolžnosti. Bog nam daj svojega blagoslova pri našem trudu za Njegovo čast!

Ivan Kogovšek, kaplan.

Mirna peč. — Tekom 5 let in pol, odkar službujem tukaj kot organist, nisem o stanju cerkvenega petja v „Cerkvenem Glasbeniku“ še nič poročal. Tudi v starejših letnikih „Cerkvenega Glasbenika“ ne najdem nikjer nobenega dopisa iz Mirne peči. Bodí ob kratkem rečeno, da se tukaj deluje za pravo cerkveno glasbo že več let. Ob mojem nastopu tukajšnje službe sem dobil 2 soprana, 2 alta, tuptam je prišel kakšen tenor ali bas na pomoč. Sedaj šteje zbor 3 soprane, 3 alte, 1 tenor in 2 basa. Imel sem tudi moški zbor 9 pevskih moči, ki pa je vsled odhoda fantov v Ameriko in k vojakom razpadel. Vendar upam, da zopet začnemo. Do sedaj smo peli sledeče latinske maše: Missa in h. S. S. Infantis Jesu, Schweitzer op. 26., Missa in h. S. Josephi, Pogačnik op. 11., Missa in h. S. Rosarii, Hladnik op. 19., Missa Salve Regina, Hladnik op. 50., Missa i. h. S. Caeciliae, Foerster op. 15., Missa Angelica Boegner, op. 4 (moški zbor), in „Salve Regina“ G. E. Stehle.

Ofertoriji: Iz Enchiridion J. B. Tresch op. 10, se je pelo 24 števil. Introite, graduale, komunije in sekvence recitiramo z različnim spremljanjem orgel. Tantum ergo: Hladnik, Mitterer, Brvar, Schmidt, Gerbič, Premrl, Kimovec iz „Cerkvenega Glasbenika“

I. 1912 št. 30 in Cecilija. Te Deum: Hladnik in Haydn. Regina coeli: Hladnik in Vodopivec iz „C. Gl.“. Asperges in Vidi aquam: Hladnik, Hribar in Cantica sacra. O salutaris in Laudate iz Cecilije. Pri procesiji Pr. Sv. R. Telesa: Himne od Hladnika op. 24 in 63 in iz zvezka Rihar renatus Fr. Kimovec. Mašne: Slava Bogu, (Hribar in Sattner), Hladnik, Belar, Fajgelj, Vilar in Cecilija. — Marijine: Slava Bogu, Slava Brezmadežni, Hribar, H. Sattner, Hladnik op. 15, 25, 45, 51, 66. P. Hug. Sattner: 10 Marijinih pesmi, Foerster op. 19, Premrl, Faist op. 18, 22. Sicherl, Cecilija. Obhajilne: P. Ang. Hribar I. zvezek, O sacrum convivium, Hladnik op. 39, Slava Jezusu, Slava Brezmadežni in Cecilija.

Adventne in božične pesmi: II. zvezek P. Ang. Hribar, Hladnik iz opus 18, 44. Grum op. 6 in Brvar. Postne: P. Ang. Hribar III. zvezek, Hladnik op. 54. Kimovec (Rihar renatus) in Cecilija.

Velikonočne: Sicherl, Hladnik, op. 43. Ocvirk, Mihelčič. Requiem: Witt, Cantica sacra in Joos. Za godove svetnikov in praznike nam dobro služijo „Cecilija“ in „Kvišku srca“ od dr. Somraka. Pri slovesnih mašah se poje kolikor največ mogoče po liturgičnih predpisih. Pevske vaje imamo vselej ob nedeljah in praznikih, ker ob delavnikih so pevke in pevci vsled dela zadržani. Moški zbor je pel skladbe: Hladnik op. 21., Ant. Grum, Cerkvena pesmarica, Foerster, Cantica sacra, I. in II. del. Preludiram iz zbirke: Kern, Hesse, Blied, Volkmar, Töpfer, Ocvirk, Hladnik. Pristavim še, da ima tukajšnja cerkev precejšnjo zbirko muzikalij, za kar gre vsa čast in hvala preč. gosp. župniku Ant. Zorétu, ki vsako leto v to svrhu izdajo precejšnje denarne zneske.

Ivan Nepužlan, organist.

Begunje pri Rakeku. — Iz našega notranjskega kota še menda ni došlo v „C. Gl.“ nikdar nikako poročilo o cerkvenem petju. Tudi moje današnje poročilo bo kratko, ker je tukajšnji delokrog majhen. Pojemo sledeče skladbe:

Latinske: Missa in honorem s. Caecilliae, A. Foerster, op. 17., Missa s. Francisci Seraphici, Foerster, op. 56, Missa s. Rosarii B. M. V., op. 19, Hladnik, I. Schweitzer: Schutzengelmesse, op. 27., od istega Kind Jesu-Messe, op. 26. Introite in komunije iz „C. Glasb.“, Kimovec & Premrl, ofertorije iz raznih zbirk: Tresch, Foerster, Hladnik i. t. d. Tantum ergo: 12 Foersterjevih, op. 2., 4., 5., 6. in † p. Ang. Hribar, Hladnik in iz Cecilije. Himne Sv. R. T. Mitterer, Hladnik.

Slovenske pesmi pa pojemo:

Slava Bogu, Slava Jezusu, Marijine: 12 Premrlvih, 18 Sattnerjevih šmarničnih, 10 Marijinih, Sattner, Ave, 17 Marijinih, Hladnik, mnogih drugih skladateljev in iz Cecilije.

Evharistične: Foerster.

Peli bi še več zlasti latinskih skladb, pa imamo jako slabe in razglašene orgle, kar pri nas razvoj cerkvenega petja močno ovira. **Mrak**, pevovodja.

Jezersko. — Minuli so lepi dnevi majnika; lepi — ne zaradi lepega vremena, kajti majnik nas je počastil s snežno odejo, marveč — zavoljo majnikove pobožnosti. Splošna sodba o Jeršetovi „Mati čudovita“ je bila, da tako lepih premišljevanj še nismo slišali. Vox populi je tudi sodba. Zato priporočam pro futuro šmarničarjem to knjigo prav toplo. Z lepim branjem pa so se vjemale krasne pesmi, ki jih je izvajal naš mešani pevski zbor. Za naše gorske razmere se morajo imenovati te priredbe izvrstne. Slišali smo Hribarjev „Večerni zvon“, Hladnikov „Večerni zvon“, skladbe: Foerster, Aiblinger, Belar, Rihar, Miglič, Sicherl, Zupin, Sattner.

Posloville smo se od oltarja Matere božje s pesmijo: Z Bogom, dan's Marija pravi.“ Hvala vsem, ki so darovali svoje pevske moči majnikovi pobožnosti.

A. Stres.

Razne reči.

Δ Sklep šolskega leta 1912/13 na ljubljanski orglarski šoli bo v soboto 5. julija. Ob osmih dopoldne se bo vršilo javno izpraševanje učencev iz liturgike, cerkvenoglasbene zgodovine, harmonije in kontrapunkta ter bodo produkcije na orglah. Prejšnji dan, t. j. v petek 4. julija pa bodo ob devetih dopoldne produkcije na klavir in zborovo petje. Pel se bo Credo iz 3glasne B. Steinove Missa XI. opus 40. s spremljanjem orgel. Prijatelje cerkvene glasbe vljudno vabimo k sklepnim šolskim produkcijam.

Δ V knezoškofijskem zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano, so v nedeljo 8. junija obhajali Konstantinov jubilej s slavnostnim govorom, s petjem, godbo in prireditvijo igre „Mlini pod zemljo“ ali „Zadnje ure poganstva v Rimu“. Slavnost je zelo dobro uspela.

Δ V zagrebški prvostolni cerkvi je tvrdka O. Walcker iz Ludwigsburga na Wirtemberškem prenovila in deloma povečala stolne orgle. Kolavdacija se je vršila 11. junija; kolavdatorji: prof. Fr. Dugan, stolni organist zagrebški, P. M. Horn O. S. B. iz Gradca in Stanko Premrl, stolni regenschori iz Ljubljane so veliko delo odobrili kot mojstrsko in vzorno. 12. junija dopoldne je prenovljene orgle slovesno blagoslovil zagrebški nadškof-koadjutor dr. A. Bauer. Popoldne ob šestih istega dne se je vršil velik cerkveni koncert z zelo izbranim orgelskim in pevskim sporedom. Med drugimi točkami se je izvajal tudi Enrico Bossijev koncert za orgle in orkester, pri katerem je orgelski part igral prof. Dugan. Daljše poročilo o orglah in jako uspelem koncertu prinesemo v prihodnji „C. Gl.“ številki. Omenjamo le še, da je stroške za prenovitev zagrebških stolnih orgel v znesku 23.000 K pokril iz lastnega žepa čuvar zagrebške prvostolnice, preč. gosp. kanonik dr. Feliks Suk, ki naj Ga Bog še dolgo let zdravega in čvrstega ohrani.

Oglasnik.

Za praznik sv. Petra in Pavla in bližnje godove svetnikov priporočamo:

St. Premrl: **Hvalite Gospoda v njegovih svetnikih.** 20 pesmi v čast svetnikom. — V tej zbirki se nahajajo tudi pesmi v čast sv. Alojziju, sv. Janezu Krstniku, sv. Cirilu in Metodu, sv. Mohorju in Fortunatu, sv. Jakobu, sv. Ani in sv. Lavrenciju, ki se bodo vse lahko kmalu rabile.

L. Zupin: **Pesem v čast sv. Petru in Pavlu.**

St. Premrl: **Himna v čast sv. Cirilu in Metodu.**

Vse omenjene skladbe se dobe v Katoliški Bukvarni v Ljubljani.

Vprašanje.

Letošnja 4. štev. „Bogoljuba“ prinaša na strani 130 pesmico „Večerni zvonček“ s pristavkom: „za privatne pobožnosti“. Zložil jo je znani skladatelj g. lg. Hladnik.

Vprašamo g. skladatelja in g. urednika Bogoljubovega, kaj si mislita pod besedo „privatne pobožnosti?“ To pa zato, ker različni ljudje ta izraz različno tolmačijo.

Pričakujemo, da nam zgoraj imenovana gospoda na to vprašanje jasno odgovorita.

Radovedni Luka.

NB. Prihodnja dvojna (julijeva in avgustova) „C. Gl.“ številka izide še le **koncem avgusta**, na kar si usojamo vljudno opozarjati cenjene naročnike, da ne bo kakih nepotrebnih in prezgodnjih reklamacij.

Današnjemu listu je pridejana 6. štev. prilog.

Odgovorni urednik lista in glasbene priloge **Stanko Premrl.**

Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska Zadružna tiskarna v Ljubljani.